

Секція: 9. Кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Серебрянський П.В.

аспірант кафедри галузевого права

Херсонського державного університету

м. Херсон, Україна

**Законодавство України про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у
кримінальному процесі: проблеми правозастосування**

Актуальність проблем захисту осіб, які беруть участь у кримінальному процесі в умовах демократичного розвитку України, як європейської держави, викликає досить суттєве занепокоєння закріплення на законодавчому рівні. Злочинність в Україні, на жаль, змінюється не лише кількісно, але й якісно. І, незважаючи на зусилля правоохоронних органів, зростають темпи групової злочинності. На арену вийшли раніше не властиві Україні злочини у фінансовій та кредитно-банківській сферах, злочини, пов'язані з незаконним обігом наркотичних речовин та препаратів, відмивання грошей, отриманих злочинним шляхом тощо. Реальністю стали вбивства на замовлення, вибухи, бандитські напади.

Для належного правового регулювання зазначеної сфери суспільних відносин законодавцем прийнято низку нормативно-правових актів, зокрема закони України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», «Про оперативно-розшукову діяльність» тощо.

Впровадження в життя вказаних нормативних актів повинно було стати запорукою успішного розкриття тяжких та особливо тяжких злочинів. Проте, на практиці цього не сталося, а випадки застосування заходів захисту осіб у кримінальному процесі є поодинокими через відсутність як належного організаційного, так і фінансового забезпечення [5, 84].

Досить суттєвою передумовою ефективності забезпечення безпеки є правильність вибору у застосуванні певних заходів. Зокрема, при виборі заходів забезпечення безпеки необхідно враховувати низку факторів, таких як: тяжкість злочину, особу злочинця, характер погроз, місце проживання, склад сім'ї, рід занять тощо. А тому, якщо ситуація, яка складається виходить за рамки практики чи законодавчого врегулювання, уповноваженій особі, яка приймає рішення про заходи забезпечення безпеки повинно надаватись право самостійно чи за участю спеціалістів розробити інші заходи захисту учасників кримінального процесу, які б сприяли досягненню поставленої цілі.

Тобто враховуючи, що криміногенна ситуація у світі змінюється, відповідно і способи забезпечення безпеки у кримінальному процесі повинні адекватно змінюватись [6, 133].

Не менш важливим елементом безпеки учасників кримінального процесу є вдосконалення правового забезпечення з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн. Так, досить значною прогалиною у вітчизняній практиці забезпечення безпеки учасників кримінального процесу є відсутність програм захисту свідків.

З цього приводу великий досвід накопичено США. Починаючи з 1971 року там діє спеціальна Федеральна програма захисту свідків, які виступають в судах з показаннями проти небезпечних злочинців. Зазначена програма надає правоохоронним органам широкі повноваження зі створення свідкові особливих умов для забезпечення його безпеки. Програма захисту здійснюється, якщо свідок надає всю наявну інформацію органам правосуддя, або свідок і члени його родини, які беруть участь у кримінальному судочинстві, ризикують життям.

Для прийняття рішення про організацію захисту на ім'я помічника прокурора штату чи округу адресується конфіденційний запит щодо застосування заходів захисту, в якому детально обґрунтовується необхідність їх застосування, а також надається характеристика свідка. При отриманні дозволу на застосування заходів, вони здійснюються федеральною Службою судового виконання США. Спочатку вказана програма поширювалася лише на свідків чи на справи стосовно організованої злочинності. В 1982 році був прийнятий «Закон про захист жертв і свідків злочину», яким розширено перелік підзахисних суб'єктів. Окрім іншого, в ньому визначено, що умовою застосування захисних заходів є дача пояснень великому журі. Враховуючи, що організація охорони та переселення свідка і його родини вимагає великих фінансових затрат, прокурор, який подає заявку на включення свідка до програми, повинен детально пояснити всі обставини і довести, що показання свідка заслуговують довіри, є важливими для справи і будуть обов'язково надані [7, 41].

Таким чином, інститут заходів забезпечення безпеки осіб є першим кроком до гарантування виконання процесуальних обов'язків особами, які беруть участь у кримінальному процесі. Законодавство у вказаній сфері намагається захистити осіб, які сприяють правосуддю від протиправного впливу з боку зацікавлених осіб, тим самим реалізувати їх конституційні права й свободи. Тому, з метою покращення правового становища нашої держави необхідно прикласти максимум зусиль для досконалої розбудови інституту заходів забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному процесі та його чіткого законодавчого регламентування.

Список літератури:

1. Конституція України від 28 червня 1996 року.
2. Кримінально процесуальний кодекс України від 13.04.2014 № 4651-VI.
3. Закон України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» від 23.12.1993 N 3782-XII.
4. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 N 3781-XII.
5. Зеленецький В.С., Куркін М.В. Поняття безпеки та її забезпечення учасниками кримінального процесу. Вісник. – Х., 1997. – С. 84-88.
6. Усенко О.В. Проблема захисту учасників кримінального процесу. Боротьба з організованою злочинністю і корупцією. – Міжвідомчий науково-дослідний центр. Київ-2003. – С. 133-138.
7. Ромадановский К.О. Сравнительный анализ законодательств различных стран в области государственной защиты потерпевших, свидетелей и иных участников уголовного судопроизводства. 2006. — С. 41-48.